

constituie un tablou viu al realității poloneze. Romanul scoate în evidență cu deosebită forță tarele capitalismului, încercînd, în același timp, să discute și problema națională și să oglindească și mișcarea proletară din țară. Zofia Nalkowska în *Roman Terezy Hennert (Romanul Terezei Hennert)* (1923) descrie cu o mare putere de convingere viața cercurilor guvernante, în care domnesc birocratismul, delapidările și carierismul. Maria Dombrowska consacră culegerea sa de povestiri *Ludzie stamtąd (Oamenii de dincolo)* (1925) statului polonez. E adevărat că în operele acestor scriitori critica sau se limitează la simpla constatare a faptelor, fără a merge pînă la concluzii corespunzătoare sugerate de viața însăși, sau trage concluzii care demonstrează limitele acestor scriitori în înțelegerea fenomenelor vieții. Chiar un reprezentant de frunte al realismului critic din literatura polonă din deceniul al XX-lea ca Stefan Żeromski n-a surprins în romanul său *Przedwiośnie (Primăvara timpurie)*, lupta de clasă ce se ascuțea în Polonia după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. El n-a sesizat legătura ce creștea și se întărea din ce în ce mai mult între masele populare și P.C.P., n-a văzut nici transformările care aveau loc în conștiința maselor populare. Iar în figura eroului pozitiv, Cezar Baryka, el nu a reușit să redea chipul omului nou creat de epoca respectivă. Comportarea acestui personaj este contradictorie. Pe de o parte, el nu e străin de planurile utopice de luptă împotriva răului social, pe care le împărtășesc mulți eroi din creația lui Żeromski. Dar pe de altă parte Baryka ajunge să afirme posibilitatea instaurării unor noi forme de relații sociale, fără participarea proletariatului, iar revoluția proletară îi este străină.

Atît Żeromski, cît și alți scriitori ai realismului critic, cu toate limitele pe care le aveau în înțelegerea legilor de dezvoltare a societății, au deschis calea spre dezvoltarea unei literaturi proletare prin operele lor străbătute de un vehement protest împotriva orînduirii existente și totodată însuflețite de un adînc respect pentru om, mai ales pentru omul muncii. În Polonia, devenită stat independent în urma victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, pornește pe o cale nouă literatura proletară, născută în focul luptei muncitorilor polonezi pentru drepturi și libertăți democratice. Această literatură își caută eroii din rîndurile proletariatului și ale țărănimii, ale celor ce au înțeles scopul final al luptei și rolul pe care ei trebuie să-l joace în transformarea societății. Treptat, în lupta împotriva formalismului și a diferitelor concepții estetizante, s-au format elementele noului sistem de principii estetice specifice literaturii proletare. Din manifestul grupării literare *Trzy salwy (Trei salve)*, publicat în anul 1925, putem să ne facem o idee completă despre pozițiile ideologice și artistice pe care se situa literatura proletară din această perioadă.

« Noi nu scriem despre noi. Noi sintem artiști ai cuvîntului... În lupta crîncenă a proletariatului cu burghezia noi ne vom afla hotărîți de partea stîngă a baricadei. Minia, credința în victorie, bucuria luptei — iată ce ne determină să scriem. Fie ca slovele noastre să răsune ca niște salve pe străzile principale și să le răspundă ecoul cartierelor muncitorești. Noi luptăm pentru o nouă orînduire socială. Această luptă reprezintă treapta supremă a creației noastre... »⁴.

Un rol de seamă în formarea literaturii proletare polone, în propagarea ideilor noi, în unirea forțelor înaintate, l-a jucat presa progresistă din deceniul

⁴ Vezi « Twórczość », 1950, nr. 10, p. 3.